

Analýza pracovní skupiny pomocí sociogramu

Lenka Alice Vonková

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Lenka Alice Vonková
Osobní číslo: L21071
Studijní program: B1022A020002 Management rizik
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Analýza pracovní skupiny pomocí sociogramu

Zásady pro vypracování

- Zpracujte literární rešerši zaměřenou na problematiku pracovní skupiny a sociogramu.
- Pomocí vhodně zvolených metod proveďte průzkum pracovní skupiny v podniku.
- Na základě analýzy získaných dat vyvodte závěry.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. BAHBOUH, Radvan. *Sociomarovní týmů*. Praha: Qed group, 2011. ISBN 978-80-86149-73-8.
2. BEDNÁŘ, Vojtěch. *Sociální vztahy v organizaci a jejich management*. Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4211-3.
3. SLAMĚNÍK, Ivan; VÝROST, Jozef a SOLLÁROVÁ, Eva. *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5775-9.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucí práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Anna Soukupová**
Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2024**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 4. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spolaautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 3.5.2024

Jméno a příjmení studenta: Lenka Alice Vonková

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá analýzou vztahů v pracovní skupině s cílem zlepšit její fungování. Práce využívá sociometrický dotazník a následnou tvorbu sociogramu k identifikaci neformálních vůdců a vyřazených členů ze skupiny.

Klíčová slova: sociometrie, sociogram, sociometrická matice, neformální vůdce

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the analysis of the relationships in the work group in order to improve its functioning. The thesis uses a sociometric questionnaire and subsequent sociogram construction to identify informal leaders and disengaged members from the group.

Keywords: sociometry, sociogram, sociometric matrix, informal leader

Díky, že můžu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE	11
2 SKUPINA	12
2.1 DĚLENÍ SKUPIN.....	14
2.2 VÝVOJ SKUPINY	15
2.3 STRUKTURA SKUPINY	16
2.4 VÝZNAM A ROLE PRACOVNÍ SKUPINY V PRACOVNÍM PROSTŘEDÍ.....	17
3 SOCIOMETRIE	18
3.1 SOCIOMETRICKÉ TECHNIKY	19
3.2 SOCIOMETRICKÝ DOTAZNÍK	20
3.3 ZPRACOVÁNÍ VÝSTUPŮ.....	22
3.4 LIMITY SOCIOMETRIE	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 METODIKA	29
4.1 VÝZKUMNÝ VZOREK	29
4.2 SOCIOMETRICKÝ DOTAZNÍK	29
4.3 SOCIOMETRICKÁ MATICE A SOCIOMETRICKÝ STATUS.....	30
4.4 SOCIOGRAM	30
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	32
6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	57
6.1 ŽENA A.....	59
6.2 ŽENA B.....	59
6.3 ŽENA C.....	59
6.4 ŽENA D.....	60
6.5 MUŽ E.....	60
6.6 MUŽ F.....	60
6.7 MUŽ G	61
ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM OBRÁZKŮ	67
SEZNAM TABULEK	68

SEZNAM GRAFŮ	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Vztahy jsou klíčové, ať už v osobní nebo pracovní rovině, ovlivňují náš každodenní život. Téma analýzy pracovních vztahů jsme zvolili právě pro jejich důležitost a také z důvodu vlastní zvědavosti. Pokud se koukáme na nějakou skupinu, vztahy nemusí být nutně tak, jak se nám na první pohled zdají. Sociometrie nám umožní nahlédnout do vnímání členů skupiny. Cílem práce pochopit vztahy v pracovní skupině a předat vedoucímu skupiny doporučení, která povedou k lepší práci se skupinou.

Lepší práce se skupinou v kontextu této práce zahrnuje:

Identifikaci neformálního vůdce: Zjištění, zda ve skupině existuje osoba, která má na ostatní členy silný vliv, a doporučení vedoucímu, jak s tímto poznatkem pracovat.

Identifikaci členů na okraji skupiny: Zjištění, zda existují členové, kteří jsou z jádra skupiny vyčleněni, a doporučení vedoucímu, jak s tímto poznatkem pracovat.

K naplnění cíle práce se zaměříme na zodpovězení dvou klíčových výzkumných otázek:

VO1: Je ve skupině neformální vůdce?

VO2: Je někdo vyřazen mimo skupinu (nebo na okraji)?

Práce je rozdělena do dvou částí: teoretické a praktické. V teoretické části se budeme věnovat základním pojmům z oblasti sociální psychologie, struktury, dělení skupin a sociometrie.

V první kapitole se zaměříme na sociální psychologii.

V druhé kapitole se budeme věnovat skupinám. Definujeme pojem skupina, popíšeme různé typy skupin a jejich charakteristiky, dále se zaměříme na vývoj, strukturu a dělení skupin. V této kapitole se také krátce budeme věnovat významu a roli pracovní skupiny v pracovním prostředí.

V třetí kapitole se podrobněji seznámíme se sociometrií. Popíšeme sociometrické techniky, zaměříme se na sociometrický dotazník a jeho konstrukci, na zpracování výstupů nejen pomocí sociogramu. V této kapitole se také budeme věnovat limitům sociometrie.

Na poznatky z teoretické části naváže praktická část práce, která se zaměří na sběr dat pomocí sociometrického dotazníku v konkrétní pracovní skupině, analýzu a interpretaci získaných dat pomocí sociogramu a v závěru na formulaci doporučení pro vedoucího pracovní skupiny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE

Sociální psychologie je jedním z nejmladších oborů psychologie a vznikla mezi koncem 19. století a začátkem 20. století. (Nakonečný, 2020) Dle Koti (2018) sociální psychologie zkoumá chování jednotlivců v daných situacích.

Podle autorů knihy Psychologie Atkinsonové a Hilgarda se sociální psychologie prolíná s psychologií osobnosti. Sociální psychologii popisují jako vědu o tom, jak jednotlivci vnímají společnost a přítomnost ostatních lidí a jaký to má vliv na jejich emoce, postoje a chování a dále také zkoumá vztahy mezi lidmi a mezi skupinami. (Nolen-Hoeksema et al., 2012)

Myers (2016) doplňuje, že sociální psychologie je věda mezi psychologií a sociologií, a zároveň porovnává sociální psychologii se sociologií a psychologií. Tvrdí, že se sociální psychologie oproti sociologii liší tím, že se sociální psychologové více zaměřují na provádění experimentů a na jednotlivce samotné. Oproti psychologii osobnosti se sociální psychologie zaměřuje více na vzájemné působení lidí a méně na rozdíly mezi lidmi.

2 SKUPINA

Základním pojmem této práce, je pojem **skupina**. Napříč literaturou o sociální psychologii nalezneme různé přístupy k definování skupiny.

V knize *Essential Social Psychology* autoři pojednávají o skupině skrze pojmy soudržnost, podobnost, propojenost, společné cíle a takzvanou entitativitu. Entitativitu autoři vysvětlují tak, že ačkoli se definice napříč literaturou liší, lze obecně říci, že v sobě zahrnuje výše zmíněné pojmy jako je podobnost, propojenost, soudržnost, společné cíle, ale také význam skupiny a snahu členů skupiny o interakci. V podstatě je to vnímání uskupení lidí jako „skupiny“ a čím více toto uskupení projevuje výše zmíněné charakteristiky, tím více ho lze chápat jako skupinu. (Crisp, Turner, 2020)

K problematice definování skupiny, seskupení a kolektivu se vyjadřují autoři Sutton a Douglas (2013) ve své knize *sociální psychologie*. Ke skupině zpracovávají názory různých autorů a jejich snahu o definování charakteristických znaků skupin. Autoři se nakonec uchýlí k definici skupiny takové, že je to soubor dvou a více lidí, kteří sdílí společné vědomí „my“ v kontrastu s „oni“ a okolím jsou vnímáni jako skupina.

Podobnou rešerši udělal ve své knize Nakonečný (2020) při charakterizování pojmu malá skupina, o který je vhodné tuto práci rozšířit.

Pojem **malá skupina** v psychologii nemá jednotné definice a Nakonečný (2020) ve své knize tyto definice a charakteristické znaky malých skupin dle autorů porovnává. Naráží také na fakt, že napříč autory jsou používány různé termíny a tak se u některých autorů uchýlí ke ztotožnění pojmů dle jimi popsaných charakteristik. Závěrem jeho rešerše je, že za malou skupinu lze považovat skupinu lidí, kteří se znají, sdílí společné normy, komunikují spolu, sdílí společné vědomí „my“ a jsou spojeni společným cílem, tedy například kolektiv v kanceláři.

K pojmům, které se týkají problematiky skupin, nesporně patří pojem **tým**, který je třeba pro účely práce vymežit. Hayes (2005) charakterizuje tým jako skupinu lidí, která pracuje koordinovaně a každý jedinec ve skupině přispívá ke společnému cíli svou vlastní energií. Zároveň Hayes (2005) doplňuje, že za fungující tým považujeme skupinu lidí, která společně pracuje na dosažení vytyčeného cíle a může být složena z pracovníků v organizační struktuře různě postavených.

Bahbouh (2011) definuje tým obdobně jako Hayes (2005) a dodává, že při dosahování společných cílů je třeba komunikovat.

Pro účely naší práce uvažujme o pracovní skupině následně. **Pracovní skupina** je skupina lidí, kteří se znají, sdílí společné normy, komunikují spolu, sdílí společné vědomí „my“ a jsou spojeni společným cílem. (Nakonečný, 2020) Kdy tento cíl chápeme jako dosahování vytyčených cílů organizace. (Lukášová, b.r.) Podstatná je zde individuální činnost jednotlivých členů a zodpovědnost za svůj vlastní výkon. (Bednář, 2013)

2.1 Dělení skupin

Stejně jako je možné definovat a nahlížet na skupinu různými způsoby, je možné různorodě uvažovat o rozdělení skupin. V práci použijeme dělení skupin uvedené v knize od Slaměníka a kolektivu (2019).

Skupiny lze dělit různými způsoby například na:

- neformální skupinu,
- formální skupinu.

Neformální a formální skupina se od sebe liší způsobem vzniku. Formální skupiny jsou vytvořeny záměrně, oficiálně potvrzeny, včetně dané struktury a pravidel. Příkladem formální skupiny může být pracovní skupina v kanceláři. Neformální skupiny nevznikají záměrně, neformální skupina odráží vztahy jedinců ve skupině a vzniká z osobních, jiných než formálních, vztahů. (Slaměnik et al., 2019)

Dalším dělením skupin je na:

- primární skupinu,
- sekundární skupinu.

Blízkost vztahů je klíčovým faktorem, který odlišuje primární skupiny od sekundárních. Primární skupiny, jako například rodina, se vyznačují silnými vazbami a vzájemnou intimitou mezi svými členy. Naproti tomu sekundární skupiny, do kterých můžeme zařadit například pracovní kolektivy nebo sportovní kluby, bývají neosobnější a formálnější. (Slaměnik et al., 2019)

2.2 Vývoj skupiny

K tématu skupin se také váže pojem vývoj skupiny. Standardně se s vývojem setkáme spíše u týmů, avšak považujeme za podstatné zmínit vývoj skupiny i v naší práci.

Autoři Sutton a Douglas (2013) ve své knize sociální psychologie k vývoji skupiny vycházejí ze známé teorie Tuckmana a stejně tak Slaměník a kolektiv (2019).

Autoři popisují pět fází vývoje skupiny. Zároveň dodávají, že doba trvání dané fáze není pevně daný fakt, ale každá fáze může trvat různě dlouhý časový úsek. Upozorňují však, že souslednost fází je v podstatě neměnná. Zajímavý je fakt, že bez projití fáze předchozí, nelze postoupit do fáze další. (Slaměník et al., 2019)

V první fázi, fázi **formování**, se členové skupiny cítí nejistí a úzkostní. Členové se seznamují s úkolem, který je před nimi, a s ostatními členy skupiny.

Druhá fáze, fáze **bouření**, je charakteristická snahou jednotlivých členů se prosadit a uspokojit své vlastní cíle. V tomto období dochází k častým konfliktům a napětí mezi členy skupiny.

Třetí fáze, fáze **normování**, je typická snahou členů o překonání konfliktů a posun vpřed. Zároveň se zde formují očekávání patřící ke konkrétním rolím.

Čtvrtá fáze, **optimální výkon**, navazuje na předcházející fázi, kdy jednotliví členové přijali své role. Problémy se řeší, skupina spolupracuje.

Poslední fáze, **fáze ukončení**, kdy dojde k ukončení. (Tuckman, cit. podle Slaměník et Al., 2019)

2.3 Struktura skupiny

Každá skupina je nějakým způsobem uspořádaná a má charakteristické znaky. Typickým rysem skupiny je její vnitřní uspořádání, neboli skupinová struktura. (Slaměník et al., 2019)

Skupinu utváří důležité aspekty jako je například systém pozic, rolí, skupinové normy a dále skupinový status jednotlivých členů. Tyto normy, statusy a role jsou stěžejní a ovlivňují dynamiku skupiny. (Nakonečný, 2020)

Zaměříme-li se na **skupinový status**, Slaměník a kolektiv (2019) tvrdí, že status jedince ve skupině je určený vzájemnými vztahy jedinců uvnitř. Proto se hovoří o tzv. statusovém systému skupiny, tedy o rozdělení moci mezi jednotlivými členy skupiny.

Status jedince ve skupině je daný jako míra prestiže a uznání vůči ostatním jedincům ve skupině. Zajímavý je fakt, že jedinci na okrajích spektra, ať už extrémně silní nebo extrémně slabí, dosahují svého statusu hned po zformování skupiny. Naproti tomu status ostatních členů se vyvíjí postupně v důsledku konfrontací, které se ve skupině odehrávají. (Slaměník et al., 2019)

Skupinový status, jak ho popisuje Nakonečný (2020), představuje vnitřní hierarchii, která existuje v rámci dané skupiny.

Ve skupině existuje vedle skupinového statusu takzvaný skupinový **systém rolí**. Sociální role jsou očekávání členů skupiny, jak se má daný jedinec ve skupině chovat. Role jedince ve skupině ovlivňují jak jedince samotného, tak vnímání jedinců navzájem. Tyto role dále určují jak se k sobě členové navzájem chovají. (Slaměník et al., 2019)

Role nejsou jedinými proměnnými, které ovlivňují naše chování k lidem ve skupině. Ohledně chování k druhým lidem Myers (2016) doplňuje, že to, jak se k druhým chováme je mimo jiné ovlivněno tím, jak ostatní vnímáme. Dále Myers (2016) popisuje, že chování dvou lidí je mimo jiné rozdílné proto, že jsme každý unikátní. Záleží například na tom, jak si danou situaci vysvětlíme, jak se my sami díváme na realitu, jaká jsou naše přesvědčení o nás samých, na naší intuici, na působících sociálních vlivech, na našich osobních postojích a našem založení.

Nakonečný (2020) v souvislosti s rolami ve skupině doplňuje, že tato očekávání, která jsou spjatá s konkrétním chováním jedince, nejsou napříč skupinou pro jedince stejná. Očekávání závisí na statusu jedince ve skupině.

Vedle statusu a rolí ve skupině existují tzv. **skupinové normy**, které mimo jiné také ovlivňují chování jedince. Skupinové normy se mohou týkat části skupiny nebo všech členů skupiny. Jedná se o jakési žádoucí chování ve skupině a cílem skupinových norem je zabezpečit, aby chování členů skupiny bylo v souladu s vytyčenými cíli skupiny. (Slaměník et al., 2019)

Zajímavé je, že skupinové normy primárně ovlivňují chování a postoje jedince uvnitř skupiny avšak mohou jedince ovlivňovat i mimo ni. (Nakonečný, 2020)

Dle Nakonečného (2020), se zabezpečení skupinových cílů ve skupině děje skrze pozitivní a negativní sankce. Pozitivní sankcí může být při podřízení se uznání, pochvala. Naopak při nepodřízení se dojde k negativní sankci, kterou mohou být napadení nebo posměšky. Dle slov Novotné (2010) slouží sankce jako nástroj ke kontrole skupiny.

Sutton a Douglas (2013) ve své knize sociální psychologie široce rozebírají skupinové normy a zpracovávají studie v této oblasti. Sociální normy ve skupině popisují obdobně jako Slaměník a kolektiv (2019), s rozdílem takovým, že tvrdí, že skupinové normy platí pro všechny členy skupiny. Toho využívají při definování rozdílů mezi normou a rolí. To popisují tak, že normy určují chování všech členů skupiny, kdežto role je očekávané chování konkrétního člověka v konkrétní pozici.

2.4 Význam a role pracovní skupiny v pracovním prostředí

Z výše uvedeného vyplývá, že jedince přítomnost ve skupině ovlivňuje. Nakonečný (2020) popisuje, že to jaký je konkrétní vliv skupiny na jedince záleží na více proměnných. Těmito proměnnými může být struktura skupiny, kterou jsme charakterizovali výše, osobní charakteristiky jedince nebo konkrétní situace.

Být součástí nějaké skupiny je považováno za běžnou součást našeho života. Nakonečný (2020) považuje členství v pracovní skupině za nutnost a nedílnou součást našeho života. Odůvodňuje to tím, že toto členství je na jedné straně součástí cesty k naší obživě a na straně druhé nám umožňuje uspokojení našich sociálních potřeb.

3 SOCIOMETRIE

Sociometrie je metoda sociální psychologie a slouží k analýze vztahů v malé skupině. (Chráška, 2016; Nakonečný, 2020) Za zakladatele sociometrie je považován L. Moreno. (Hayes, 2021; Petrusek, 1969)

Literatura týkající se sociometrie je specifická. V moderních knihách, ve kterých bychom sociometrii hledali, se často setkáváme s tím, že autoři čerpají z knih či článků poměrně starých.

Příkladem může být Slaměník a kolektiv (2019), který v krátkosti sociometrii zmiňuje jako metodu sociální psychologie a při definování využívá autora Kerlingera a jeho knihu *Základy výzkumu chování* z roku 1972 a Petruska a jeho knihu *Sociometrie: teorie, metoda, techniky* z roku 1969.

Nakonečný (2020) obdobně čerpá z Petruska (1969) a u sociogramů se inspiroje například v Janouškově knize *Metody sociální psychologie* z roku 1986.

Chráška a Kočvarová (2015) ve své knize *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech* ohledně sociometrie využívají zejména knihu *Sociometrie v psychologické kognici: nástroj sociální kompetence učitele* od Musila z roku 2003 a opět zde nalezneme pasáže inspirované Petruskem (1969).

Kořa (2013) v kapitole o sociometrii čerpá taktéž z Petruska (1969), Janouška (1986) a z knihy *Slovo o vývoji a výchově dítěte* od Dobrovolské a kol. z roku 1978.

Vzhledem k výše zmíněnému, jsme se rozhodli za stěžejní literaturu pro tuto pasáž práce považovat Petruska (1969), byť je to kniha stará, ale stále aktuální. Části budou konfrontovány zejména s poznatky Chrásky (2016) a Musila (2003).

3.1 Sociometrické techniky

Ačkoli je s pojmem sociometrie často spojován pouze pojem sociometrický dotazník, není to jediná metoda sociometrie. Petrusek (1969) poznamenává, že se napříč tehdejší literaturou setkává s tendencí autorů zužovat sociometrii pouze na sociometrický dotazník a zpracoval proto z práce Morena deset sociometrických metod vypsanych níže.

- Dotazník seznámení,
- dotazník vzájemné interakce,
- dotazník rolí,
- test impulzivnosti,
- psychodrama,
- živé noviny,
- sociodrama,
- terapeutický film,
- jednání in situ,
- sociometrický dotazník. (Petrusek, 1969)

Zároveň Petrusek (1969) zpracovává tehdejší literaturu a rozporuje zařazení některých výše zmíněných metod k sociometrickým technikám, čímž se však v rámci této práce nebudeme dále zabývat.

Co se týče textů použitých v naší práci, například v literatuře od Chrásky (2016) lze pozorovat tendence zužovat sociometrii pouze na metodu sociometrického dotazníku, byť upozorňuje, že to není jediná metoda sociometrie. Naproti tomu Musil (2003) tuto tendenci vyvažuje a o sociometrii a jejich metodách pojednává poměrně obsírně.

3.2 Sociometrický dotazník

Sociometrický dotazník je nejvyužívanější metodou sociometrie. (Petrusek, 1969)

V rámci práce bude dále využito sociometrického dotazníku s následným grafickým zpracováním. Proto je podstatné se v této pasáži zabývat pravidly při tvorbě sociometrického dotazníku. Petrusek (1969) zpracovává šest pravidel od Morena z vydání známého časopisu *Who Shall Survive* z roku 1953.

- **První pravidlo** hovoří o důležitosti ohraničení skupiny, je třeba určit hranice skupiny.
- **Druhé pravidlo** upřesňuje možnosti výběrů. Dle Morena by počet výběrů, který dotazovaný provádí, neměl být omezen.
- **Třetí pravidlo** upravuje formování otázek v dotazníku a říká, že musí být pro každého dotazovaného srozumitelné.
- **Čtvrté pravidlo** hovoří o anonymitě výběrů, upozorňuje, že je třeba, aby výběry dotazovaného byli před ostatními členy skupiny utajeny.
- **Páté pravidlo** zní, že dotazovaný by měl výběr provést podle konkrétních požadavků.
- Poslední, **šesté pravidlo** upozorňuje na to, že výsledky sociometrického testu by měly být využity k provedení změn ve skupině. (Petrusek, 1969)

Petrusek (1969) však poznamenává, že ke striktnímu použití těchto pravidel došlo pouze u 25% výzkumů tehdejší doby a byly zpracovány další specifikace, které rozšiřují Morenova pravidla. Původní pravidla se rozšířila a vznikla obecná osnova sociometrického dotazníku (Musil, 2003) a tazatel musí vždy zvolit jednu z alternativ. Z původní Morenovy verze zůstávají tři pravidla neměnná, a to pravidlo v našem seznamu čtvrté, ohledně anonymity výběru. Třetí, ohledně srozumitelnosti otázek a páté, výběry musí být spjaty s konkrétními požadavky. (Petrusek, 1969)

V tabulce níže jsme se inspirovali Musilem (2003) a zpracovali tuto osnovu.

Tabulka 1 Osnova sociometrického dotazníku
(Zpracováno dle: Musil, 2003, s. 106)

Základní kritérium	Označení	Rozšíření kritéria
Počet výběrů	a)	S limitem
	b)	Bez limitu
Seřazení výběrů dle síly	a)	Ano
	b)	Ne
Typ výběrů	a)	Pouze pozitivní
	b)	Pozitivní i negativní
Množství konkrétních požadavků výběru	a)	Jeden požadavek
	b)	Více požadavků
Upřesnění konkrétního požadavku	a)	Empirické
	b)	Empirické i teoretické
	c)	Teoretické
Samoodhad opětování výběru	a)	Ano
	b)	Ne
Motivace	a)	Vysvětlit důvod výběru
	b)	Nevysvětlit důvod výběru
Ohraničení výběrů	a)	Výběry jen uvnitř skupiny
	b)	Výběry i vně skupiny
Cíl sociometrického dotazníku	a)	Bez změn ve skupině
	b)	Pro změny ve skupině

3.3 Zpracování výstupů

Nakonečný (2020) jako výstupy sociometrie uvádí pouze jejich grafické vyobrazení, tedy sociogramy, což není kompletní výčet. Petrussek (1969) naproti Nakonečnému (2020) uvádí čtyři metody zpracování výstupů sociometrie, a to pomocí **sociometrické matice**, **sociometrických indexů**, **sociogramů** a pomocí **statistiky**. Pro účely naší práce rozvedeme první tři a statistické zpracování dat nebude předmětem této práce.

Sociometrická matice

Petrussek (1969) považuje zpracování dat ze sociometrického dotazníku do sociometrické matice za základní kámen pro následnou práci s daty.

Vyobrazení získaných dat do sociometrické matice je v podstatě formou tabulky. Pokud uvažujeme nad konstruováním sociometrické matice podle autorů takzvané L-J sociometrické techniky, tedy N.J. Longa a E. Jonesové, vyobrazení bude mít následující podobu.

Jako hlavička tabulky jsou uvedeni pod danými znaky (například čísla) jednotliví členové. Zleva jsou spolu s jménem napsáni členové skupiny a tato skupina je uspořádána dle pohlaví pospolu, tedy například nejdříve muži, pak ženy. Volby osoby volící jsou zaznamenány k danému jménu (zde číslu) v hlavičce tabulky. Podstatné pro tuto metodu je, že se zde pracuje s kritériem síly, to znamená, že se uvažuje o pořadí dané volby a tedy zaznamenání volby je skrze pořadové číslo. Kritérium síly následně umožní pod tabulkou sečíst jak počet voleb, tak volby s přihlédnutím k váze (síle) výběru a nakonec určení výsledného pořadí. (Musil, 2003)

Tabulka 2 L-J sociometrická matice (Zpracováno dle: Musil, 2003)

Jméno	Volení →	1	2	3	4
	Volící ↓				
	1				
	2				
	3				
	4				
Počet voleb					
Vážený počet voleb					
Výsledné pořadí					

Chráška a Kočvarová (2015) uvádí metody uspořádaných a neuspořádaných sociometrických matic. Uvedeme zpracování neuspořádané matice, které je obdobné zpracování L-J sociometrické matice výše. Jedná se o vytvoření tabulky, kde jsou členové volící po levé straně a členové volení v hlavičce tabulky. Rozdíl je zde takový, že se bere v potaz lhostejnost, antipatie a sympatie.

Tabulka 3 Neuspořádaná sociometrická matice (Zpracováno dle: Chráška, Kočvarová, 2015)

Volení →	1	2	3	+	-	Celkem odevzdáno
Volící ↓						
1						
2						
3						
+						
-						
Celkem obdrženo						

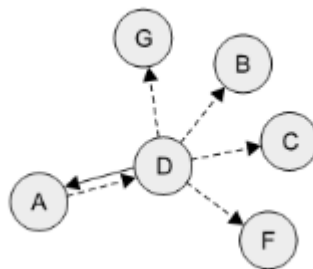
Sociogram

Sociogram je dalším ze způsobů zpracování sociometrických dat, který pomocí grafického zobrazení umožňuje pochopení vztahů ve skupině. Napříč literaturou se setkáme s mnoha způsoby zpracování sociogramů, stejně tak je možné nalézt software pro zpracování sociogramů. Obecně však lze říci, že jde o zobrazení pomocí symbolů, čar či šipek. Sociogram je možné zpracovat pro celou skupinu i jednotlivce.

Petrusek (1969) uvádí například neuspořádaný sociogram dle Evanse, kruhový nebo terčový sociogram dle Northwayové, hierarchický sociogram či Bjerstedův šachovnicový sociogram.

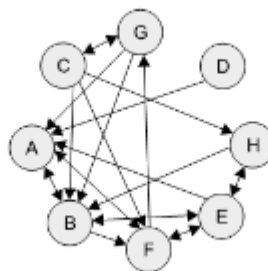
Chráška (2016) uvádí taktéž kruhový sociogram, hierarchický sociogram, terčový sociogram či dále například kovariační sociogram a strukturální sociogram.

Níže uvádíme příklady některých sociogramů dle Chrásky (2016).

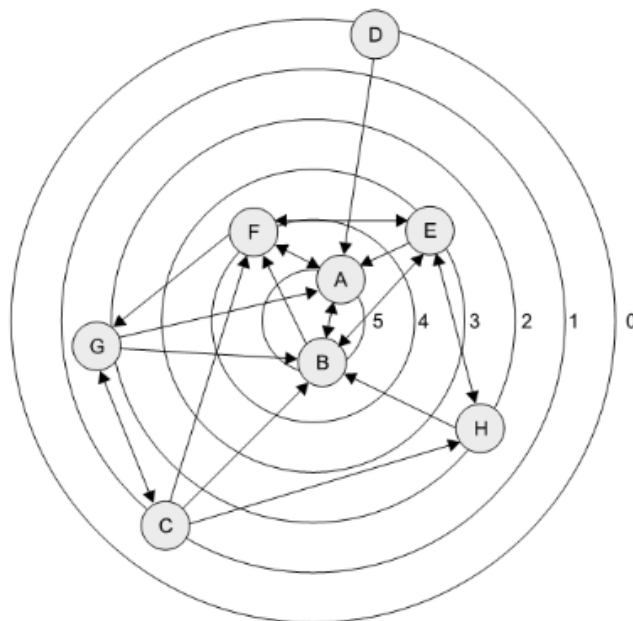
Obrázek 1 Individuální sociogram
(Zdroj: Chráška, 2016, s. 208)

Individuální sociogram ve středu zobrazuje určitého jedince a volby vztažené pouze k jeho osobě.

Obrázek 2 Kruhový sociogram
(Zdroj: Chráška, 2016, s. 208)

Kruhový sociogram znázorňuje členy skupiny a vzájemné volby na obvodu kružnice.

Obrázek 3 Terčový sociogram pouze kladných voleb
(Zdroj: Chráska, 2016, s. 210)

Terčový sociogram znázorňuje členy skupiny na kružnici s odpovídajícím počtem získaných voleb.

Sociometrické indexy

Chráska (2016) rozděluje sociometrické indexy podle toho, zda se počítají pro konkrétního jedince ve skupině, pro celou skupinu či pro část skupiny. V rámci naší práce zmíníme pouze sociometrické indexy týkající se jednotlivce, to jest **status odmítnutí**, **pozitivní status** a **výsledný status**.

Výpočet sociometrického statusu je možné aplikovat na pozitivní i negativní volby v sociometrickém dotazníku. Sociometrický status při použití pouze pozitivních voleb (dle terminologie výše se jedná o „pozitivní status“, dále bude v práci užito jen pojmu „sociometrický status“) je poté dán vztahem níže

$$(1) S = \frac{p}{N-1}.$$

P chápeme jako počet pozitivních získaných výběrů a N je počet členů ve skupině. (Nakonečný, 2020)

Pokud omezíme počet voleb v sociometrickém dotazníku, je třeba tento vztah upravit o dělitele d . Kde d udává maximální počet výběrů k dané otázce. (Petrušek, 1969)

$$(2) S = \frac{p}{d(N-1)}$$

Pro výpočet statusu odmítnutí by vzorec vypadal obdobně jako ve vztahu 1, pouze bychom místo p doplnili n . Malé n by vyjadřovalo počet negativních získaných výběrů. Při aplikování negativních i pozitivních voleb v sociometrickém dotazníku je možné spočítat výsledný status vyjádřený vztahem níže (bez úvahy o omezení počtu voleb)

$$(3) S_v = \frac{p-n}{(N-1)}$$

Kde p je počet pozitivních získaných výběrů, n počet negativních získaných výběrů a N je počet členů ve skupině. (Chráska, 2016)

Jedinci, kteří se pravidelně při společné činnosti setkávají, si mezi sebou vytvoří vzájemné vztahy. Se vzájemnými vztahy jedinců ve skupině souvisí takzvané sociometrické pozice, které ve skupině nejenom v důsledku vztahů vznikají. Nakonečný (2020) uvádí dle počtu výběrů v sociometrickém dotazníku u dané osoby tyto pozice

- hvězda,
- outsider,
- zavržený,
- izolát,
- ambivalentní,
- šedá eminence. (Nakonečný, 2020)

Výše zmíněné pozice se váží na výpočet výsledného sociometrického statusu dané osoby. Osoba s nejvyšším skóre by mohla být označena za hvězdu – vůdce skupiny. Za outsidera skupiny bychom považovali člena, který je málo volen, má velký počet negativních voleb. Zavržená osoba je taková, která získala nejvyšší skóre negativních voleb. Izolát je osoba, která žije na okraji skupiny. Ambivalentní je taková osoba, která má maximální počet jak negativních, tak pozitivních voleb. Za šedou eminenci je považována osoba, která byla pozitivně zvolena vůdcem skupiny a sama ho vybírala, jinak je od zbytku skupiny odtržena. (Nakonečný, 2020)

3.4 Limity sociometrie

Sociometrie má svá omezení, na která jistě narazíme v průběhu našeho výzkumu. Data získaná ze sociometrického dotazníku neodpovídají na vše a hlavně, jsou odpovědi respondentů pravdivé?

Za jeden z limitů sociometrie, potažmo sociogramu, považujeme jeho interpretaci. Huang a kolektiv (2006) se ve své studii zaměřili na vliv uspořádání sociogramů na vnímání hodnotitelů. Mimo jiné bylo zjištěno, že krížení čar a typ sociogramu významně ovlivňují preference hodnotitele a mají vliv na správnou interpretaci sociogramu. Zároveň studie ukázala, že hodnotiteli vysoce preferovány typy sociogramů, nemusí nutně znamenat nejlepší výsledky při vyhodnocení sociogramů.

S interpretací úzce souvisí fakt, že připravit sociogramy pro větší skupiny, nebo skupiny s vysokým počtem voleb, není jednoduché.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODIKA

K dosažení cíle práce je užito sociometrického dotazníku s následným zpracováním výsledných dat do sociometrické matice spolu s výpočtem sociometrického statusu a grafickým zpracováním pomocí sociogramu. V podkapitolách níže uvádíme způsob zpracování dílčích kroků.

4.1 Výzkumný vzorek

Námi zvolená pracovní skupina se skládá ze sedmi členů, přičemž náleží pod jednoho společného nadřízeného. Jedná se o čtyři ženy a tři muže pracující v „open space“ kanceláři. Jedná se o zaměstnance centra sdílených služeb nejmenované firmy.

4.2 Sociometrický dotazník

Sociometrický dotazník je vytvořen s přihlédnutím k původním Morenovým pravidlům a osnově zpracované v tabulce 1 této práce.

Dotazník je sestaven následovně: výběry, které členové skupiny dělají, jsou pouze pozitivní. Pozitivní výběry chápeme tak, že otázky pokládáme pouze jedním směrem, to znamená, že například na otázku „nejvíce důvěřuji..“ nehledáme protiklad „nejméně důvěřuji“. Pozitivní výběry jsme zvolili proto, aby byli respondenti co nejvíce ochotní na otázky odpovídat a aby v nich otázky nevyvolávaly negativní pocity.

Počet výběrů je omezený na maximálně tři. Počet výběrů jsme omezili proto, aby výsledná data ať už v sociometrické matici, tak v sociogramu, byla co nejvíce přehledná.

Výběry se neseřazují dle síly. Není požadován odhad, zda výběr bude opětován, a nežádáme vysvětlení motivace výběru. Výběry jsou prováděny pouze uvnitř skupiny s cílem bez následné restrukturalizace skupiny.

Dotazník je distribuován mezi vybranou pracovní skupinu skrze platformu <http://www.google.com/forms>. Formuláře google jsme zvolili z důvodu jednoduchosti a možnosti propování výsledků výzkumu do programu Microsoft Excel.

Dotazník se skládá z celkem patnácti otázek, z toho tři jsou rozřazovací a zbylých dvanáct otázek je vztaženo ke skupině. Respondenti jsou požádáni, aby se pokusili odpovědět na každou otázku, pakliže jsou si jisti, že nikdo takový ve skupině není, vyplní „není“. Odpovědi typu „není“ jsou ve výsledné sociometrické matici a sociogramu znázorněny jako neprovedená volba.

Odpovědí na otázku je jméno člena skupiny (v dotazníku jsou členové vyjmenováni) s maximálním počtem voleb jmen tři.

Skupina je ujištěna, že odpovědi, které v dotazníku vyplní, jsou naprosto důvěrné a budou anonymizované.

Pro zajištění etiky výzkumu je skupině nabídnut e-mailový kontakt na paní psycholožku a vedoucí práce Mgr. Soukupovou.

4.3 Sociometrická matice a sociometrický status

Pro zpracování dat do sociometrické matice jsme upravili původní L-J sociometrickou matici uvedenou již výše v práci. Vzhledem k tomu, že v našem dotazníku respondenti nebyli žádáni o seřazení výběrů, není možné replikovat původní L-J matici jedna ku jedné. Proto jsme řádky o váženém počtu voleb a výsledném pořadí smazali. Přidali jsme řádek sloužící k výpočtu sociometrického statusu dle vztahu (2) uvedeného na předcházejících stranách práce. Využili jsme vztah (2) nikoli (1), protože jsme v našem dotazníku aplikovali omezení počtu voleb na maximálně tři.

Použitý vztah po dosazení vypadá následovně,

$$S = \frac{p}{3(7-1)},$$

kde za p individuálně u každé otázky dosadíme celkový počet obdržených výběrů. Výsledné číslo zaokrouhlíme na dvě desetinná čísla.

4.4 Sociogram

Pro účely práce jsme z množství již zmiňovaných sociogramů zvolili tvorbu terčového sociogramu. Terčový sociogram jsme zvolili jednak pro svou jednoduchou a nenáročnou konstrukci, pro svou přehlednost a také pro návaznost na sociometrický status. Sociogram je zpracován za pomoci programu Microsoft Excel z důvodu jednoduché proveditelnosti a dostupnosti.

Sociogram konstruujeme upravený dle Chrásky (2016) a Petruska (1969) tak, že vytvoříme $p+1$ kružnic. Za p zde dosadíme maximální počet voleb, který jedinec obdržel, což lze vyčíst z řádku „Počet obdržených voleb p “ u zpracované sociometrické matice k dané otázce.

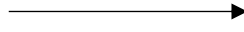
Středová kružnice je označena nejvyšším p , okrajovou kružnici chápeme jako tu s nejnižší hodnotou p , nula. Jednotlivé členy skupiny zakresluje na příslušné kružnice tak, aby ti,

kteří se navzájem volí, byli co nejméně vzdálení a dbáme na to, aby se čáry co nejméně křížily.

Jako symboliku užíjeme následující symboly, kde čtverec reprezentuje muže, kruh ženu a šipky provedené volby.

 = muž

 = žena

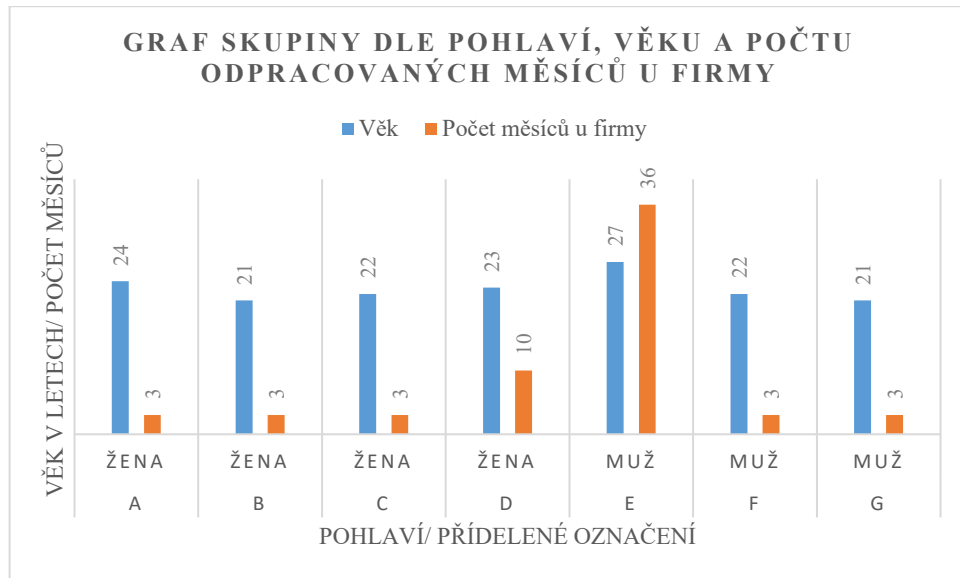
 jednostranný výběr

 oboustranný výběr

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Otázky: Jméno, věk, počet měsíců u firmy..

První tři otázky v dotazníku se týkají jména, věku a počtu měsíců strávených u firmy k prosinci roku 2023. Data jsme sloučili do grafu níže a zároveň jsme jednotlivým členům přidělili příslušná písmena z důvodu zachování anonymity.

Graf 1 Graf skupiny: pohlaví, věk a počet odpracovaných měsíců
(zdroj: vlastní zpracování)

Skupina je složena ze 7 členů, z toho 4 jsou ženy a 3 jsou muži. Z grafu vyplývá, že 5 členů skupiny je ve firmě nových a pracují zde pouze 3 měsíce. Jedna žena, žena s označením D, u firmy pracuje 10 měsíců a nejdéle u firmy pracuje muž s označením E, 36 měsíců. Jedná se o pracovní skupinu nově vzniklou. Věk respondentů se pohybuje mezi 21 a 27 lety.

Otázka 1: Nejvíce důvěřuji..

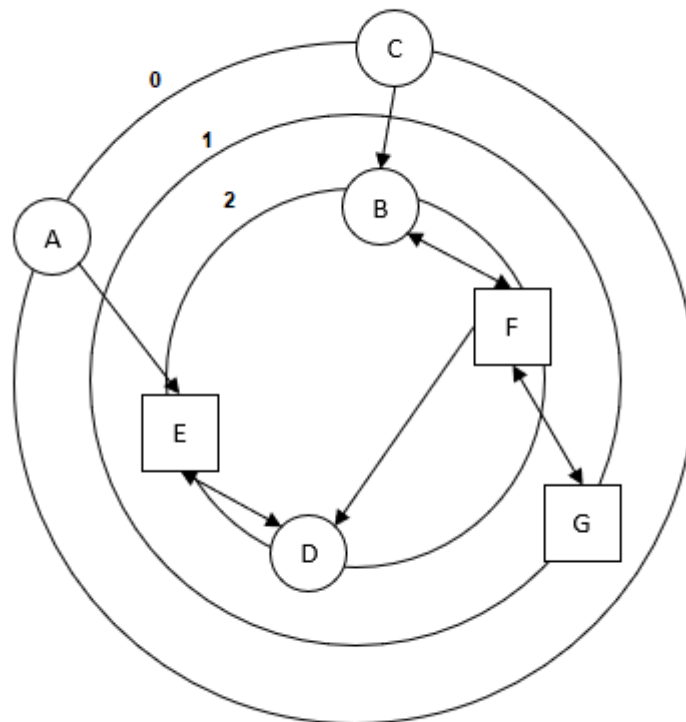
Položili jsme otázku, komu respondenti nejvíce důvěřují. Nejdříve jsme data získaná z dotazníku zpracovali do upravené sociometrické matice a vypočetli sociometrický status uvedený v kapitole 5.3.

Z vypracované matice lze vyčíst, že nejvyšší sociometrický status získali jedinci B, D, E, F a nejnižší jedinci A a C.

Tabulka 4 Sociometrická matice k otázce č. 1
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A					X		
B						X	
C		X					
D					X		
E				X			
F		X		X			X
G						X	
Počet obdržných voleb p	0	2	0	2	2	2	1
Sociometrický status S	0.00	0.11	0.00	0.11	0.11	0.11	0.06

Níže jsme za pomoci dat vyobrazených v sociometrické matici zpracovali terčový sociogram. Jedinci s nejnižším sociometrickým statusem (tedy ti, s nejnižším počtem voleb) jsou na vnější kružnici s hodnotou **p** rovno nule. Jedinci s nejvyšším sociometrickým statusem jsou na kružnici nejbližší středu. Symboly jsme užili takové, které jsou již výše popsány v práci. Kolečko reprezentuje ženy, čtverec muže.

Obrázek 4 Terčový sociogram k otázce č. 1
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

V sociogramu pozorujeme, že dvě ženy A a C, neobdržely od ostatních členů skupiny žádnou volbu, ale každá volila. Lze tedy říct, že nikým nebyly voleny a jsou na okraji skupiny.

Dále jsou zde čtyři členové skupiny na stejné úrovni sociometrického statusu a to ženy B, D a muži E, F. Muž G se nachází ve středu mezi nejnižším a nejvyšším dosaženým sociometrickým statutem.

Navzájem si důvěřují žena D a muž E, žena B a muž E a muž G a muž F. Nelze pro tuto otázku vyčlenit jednoho člena skupiny, kterému by bylo jako jedinému nejvíce důvěřováno.

Otázka 2: Pro radu bych šel/ šla..

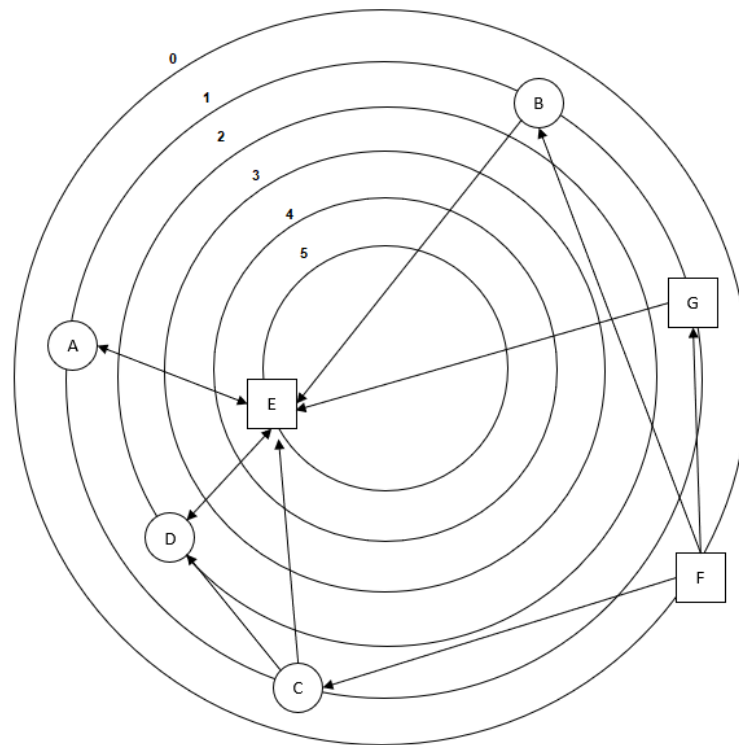
Z vypracované matice lze vyčíst, že nejvyšší sociometrický status získal jedinec E s významným rozdílem ku ostatním. Jedinec D získal druhý nejvyšší sociometrický status. Jedinci A, B, C a G získali shodný status, třetí nejvyšší. Jedinec F neobdržel žádnou volbu.

Tabulka 5 Sociometrická matice k otázce č. 2
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A					X		
B					X		
C				X	X		
D					X		
E	X			X			
F		X	X				X
G					X		
Počet obdržených voleb p	1	1	1	2	5	0	1
Sociometrický status S	0.06	0.06	0.06	0.11	0.28	0.00	0.06

Ze sociogramu lze vyčíst, že muž F stojí na okraji skupiny. V rámci skupiny provedl nejvíce voleb, ale nikdo ho nevolil. Nejvíce voleb (pět) získal muž E, který může být označený za hvězdu skupiny. Je vidět významný rozdíl mezi počtem obdržených voleb muže E a počtem voleb, které obdrželi zbylí členové.

Skutečnost, že členové skupiny by šli pro radu právě k muži E by odpovídala tomu, že muž E pracuje u firmy nejdéle a má v rámci této profese nejvíce zkušeností.

Obrázek 5 Terčový sociogram k otázce č. 2
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

Otázka 3: Na obědy nejraději chodím s..

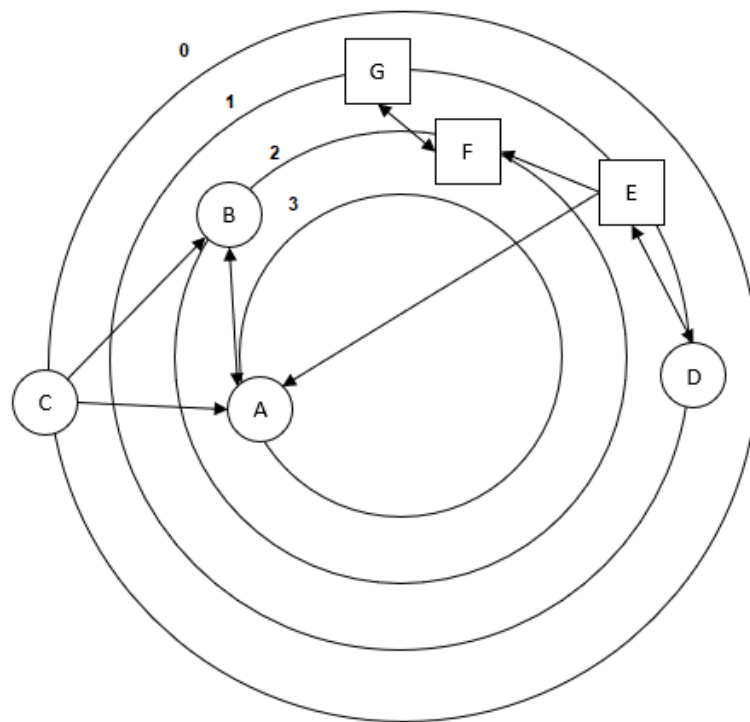
Nejvyšší sociometrický status v otázce oblíbenosti s obědy získal jedinec A a naopak nejnižší jedinec C, který neobdržel žádnou volbu.

Tabulka 6 Sociometrická matice k otázce č. 3
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A		X					
B	X						
C	X	X					
D					X		
E	X			X		X	
F							X
G						X	
Počet obdržených voleb p	3	2	0	1	1	2	1
Sociometrický status S	0.17	0.11	0.00	0.06	0.06	0.11	0.06

Ze sociogramu lze vyčíst že nejoblíbenějším jedincem pro chození na obědy je žena A, která získala tři volby. Tyto volby pochází od žen B a C a od muže E. Navzájem spolu nejraději chodí na obědy ženy A a B, muži G a F a muž E se ženou D.

Naopak nikdo ve skupině nevolil ženu C, která však volila ženu A a ženu B, lze tedy říci, že stojí na okraji skupiny.

Obrázek 6 Terčový sociogram k otázce č. 3
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

Otázka 4: Nikdy by mě nepodrazil/a..

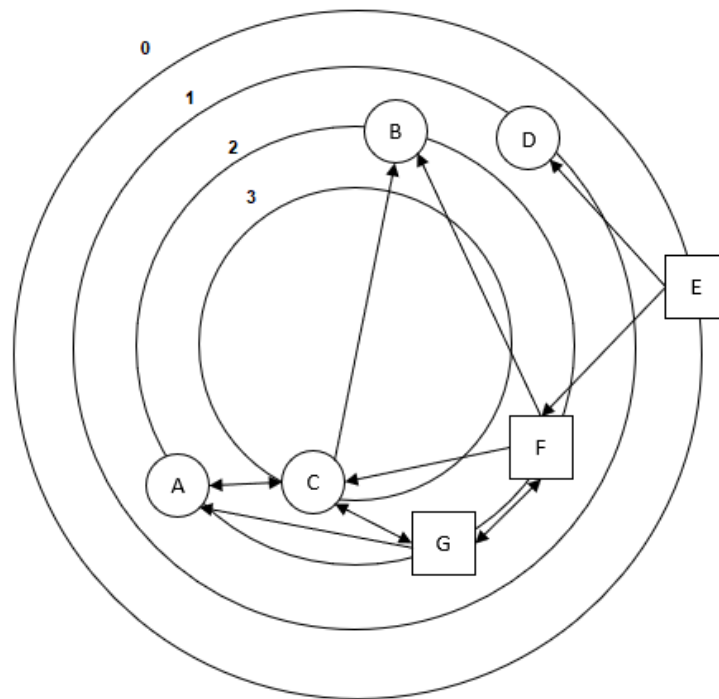
Nejčastěji voleným členem v otázce 4 je jedinec C s nejvyšším sociometrickým statusem. S nižším a shodným statusem jsou jedinci A, B, F a G. Nikdo naopak nevolil jedince E, který má nejnižší sociometrický status.

Tabulka 7 Sociometrická matice k otázce č. 4
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A			X				
B							
C	X	X					X
D							
E				X		X	
F		X	X				X
G	X		X			X	
Počet obdržných voleb p	2	2	3	1	0	2	2
Sociometrický status S	0.11	0.11	0.17	0.06	0.00	0.11	0.11

Za člověka, který by nikdy nepodrazil, je nejčastěji volena žena C. Žena C volila ženu A a muže G, kteří ji volby opětovali. Lze tedy usuzovat, že si jedinci A a C a C a G navzájem důvěřují. Navzájem si důvěřují také muži G a F, kteří se navzájem volili.

Žena B obdržela celkem dvě volby a to od ženy C a muže F, avšak sama nevolila. Lze usuzovat, že ve skupině nikoho nepovažuje za toho, kdo by ji nikdy nepodrazil. Žena D byla volena mužem E, sama však nevolila a nikoho ve skupině nevnímá jako toho, kdo by ji nikdy nepodrazil. Muž E neobdržel žádnou volbu, avšak dvě volby rozdál.

Obrázek 7 Terčový sociogram k otázce č. 4
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

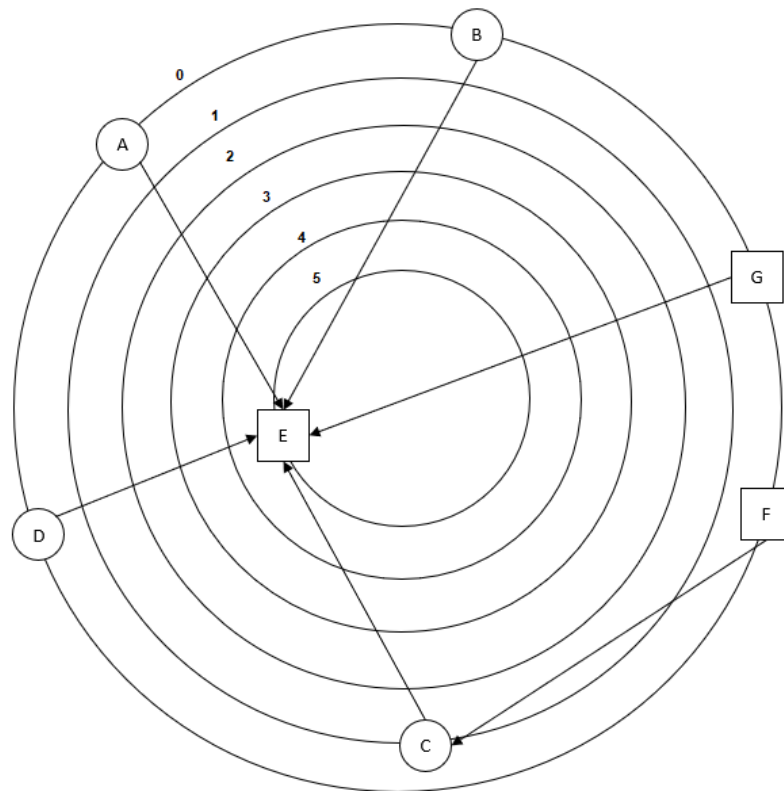
Otázka 5: Nejvíce dovede prosadit svoje názory..

V otázce, kdo nejvíce prosadí své názory, s výraznou převahou a nejvyšším sociometrickým statutem vyniká muž E.

Tabulka 8 Sociometrická matice k otázce č. 5
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A					X		
B					X		
C					X		
D					X		
E							
F			X				
G					X		
Počet obdržných voleb p	0	0	1	0	5	0	0
Sociometrický status S	0.00	0.00	0.06	0.00	0.28	0.00	0.00

Ze sociogramu lze vyčíst jasnou dominanci muže E, kterého je možné označit za hvězdu skupiny. Celá skupina, s výjimkou F, považuje muže E za člověka, který ve skupině dovede nejvíce prosadit své názory. Muž F volil ženu C jako tu, která nejvíce dovede prosadit své názory.

Obrázek 8 Terčový sociogram k otázce č. 5
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

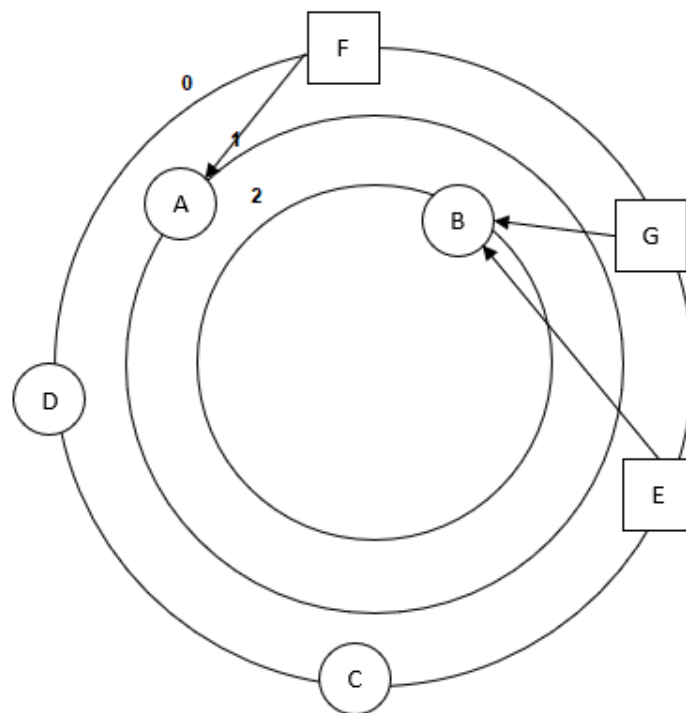
Otázka 6: Moc se s nikým nebaví..

V otázce kdo se s nikým moc nebaví vidíme tendenci členů skupiny neodpovídat a nevolit. Nejvíce volený je zde jedinec B.

Tabulka 9 Sociometrická matice k otázce č. 6
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A							
B							
C							
D							
E		X					
F	X						
G		X					
Počet obdržných voleb p	1	2	0	0	0	0	0
Sociometrický status S	0.06	0.11	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Ze sociogramu lze vyčíst, že na otázku odpověděli pouze muži. Muži G a E volili ženu B jako tu, která se s nikým nebaví. Muž F volil ženu A. Zbytek skupiny volby neuskutečnil.

Obrázek 9 Terčový sociogram k otázce č. 6
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

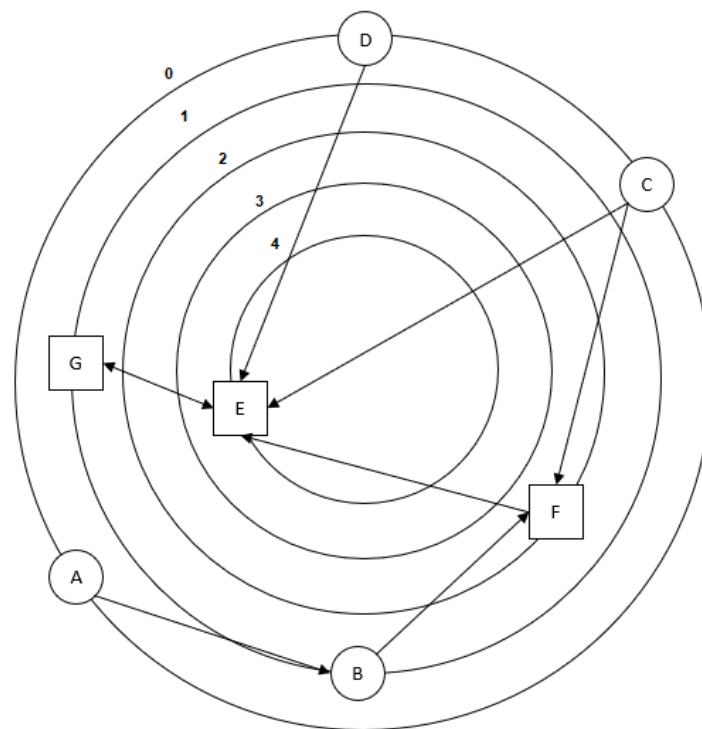
Otázka 7: Bavič ve skupině je..

Nejvyšší sociometrický status v rámci otázky baviče skupiny získal jedinec E. Dále jsou za baviče považováni F, G a B.

Tabulka 10 Sociometrická matice k otázce č. 7
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A		X					
B						X	
C					X	X	
D					X		
E							X
F					X		
G					X		
Počet obdržných voleb p	0	1	0	0	4	2	1
Sociometrický status S	0.00	0.06	0.00	0.00	0.22	0.11	0.06

Ze sociogramu lze vyčíst dominanci muže E, za baviče skupiny ho považují muži F a G a ženy C a D. Dvě volby obdržel muž F od žen C a B. Muži G a E se považují za baviče navzájem. Ženy A, C a D nikdo ve skupině nevolil a nikdo je nepovažuje za baviče ve skupině.

Obrázek 10 Terčový sociogram k otázce č. 7
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

Otázka 8: Nejoblíbenější člověk ve skupině je..

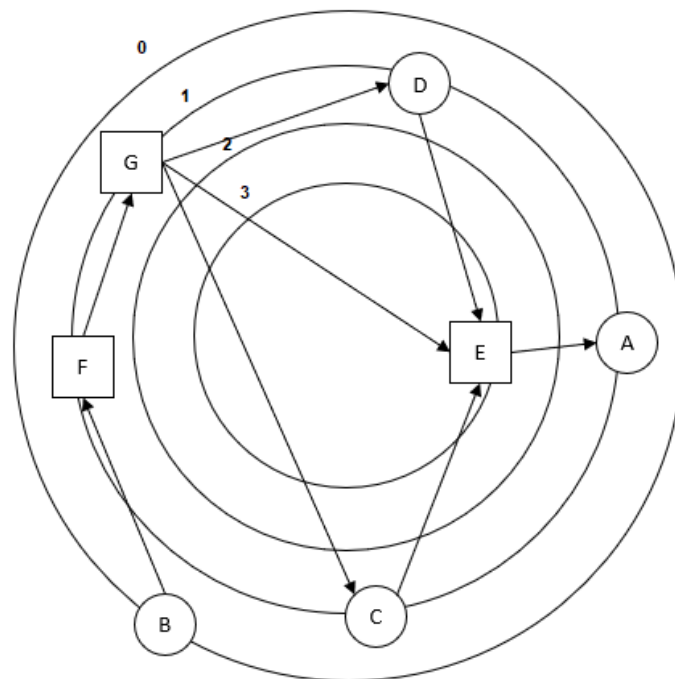
U otázky, kdo je nejoblíbenějším člověkem ve skupině lze pozorovat, že volby jsou rozděleny napříč skupinou, kromě jedince B, kterého nikdo nevolil. Nejvyšší sociometrický status získal jedinec E.

Tabulka 11 Sociometrická matice k otázce č. 8
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A							
B						X	
C					X		
D					X		
E	X						
F							X
G			X	X	X		
Počet obdržných voleb p	1	0	1	1	3	1	1
Sociometrický status S	0.06	0.00	0.06	0.06	0.17	0.06	0.06

Sociogram vyobrazuje, že za nejvíce oblíbeného jedince skupiny je považován muž E, kterého volily ženy C a D a muž G. V kontrastu s tím lze pozorovat ženu B, kterou nikdo nepovažuje za nejoblíbenějšího člena skupiny.

Nejvíce voleb uskutečnil muž G, který volil třikrát. Volil ženu C a D a muže E. Lze pozorovat, že žádné volby nejsou opěťované navzájem.

Obrázek 11 Terčový sociogram k otázce č. 8
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

Otázka 9: Nejvíce dovede prosadit zájmy skupiny ...

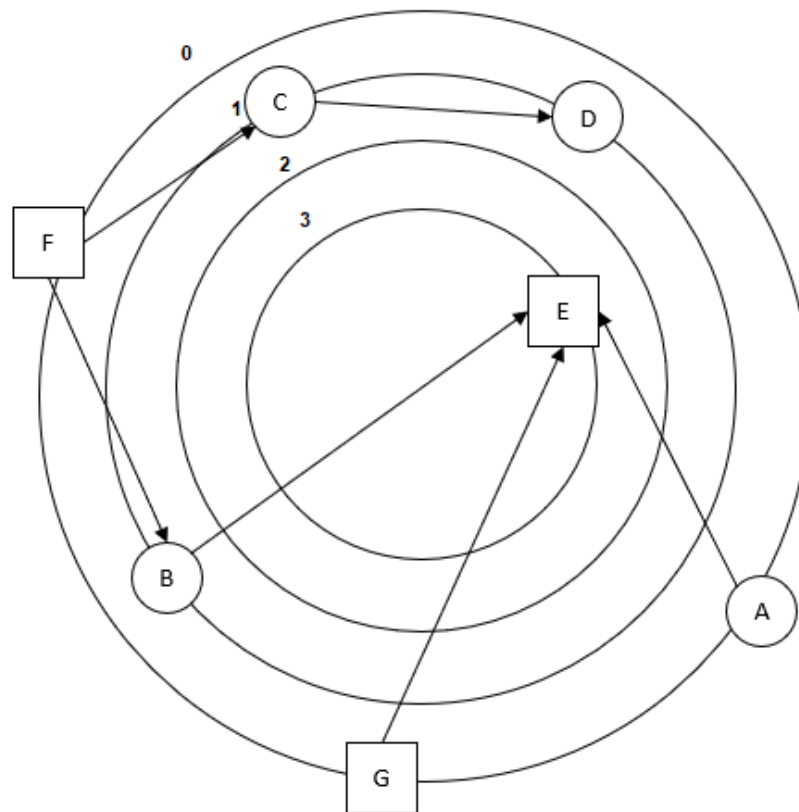
V rámci otázky 9 získal nejvyšší sociometrický status jedinec E. Se shodným sociometrickým statutem jsou zde jedinci B, C a D. Ostatní jedinci A, F a G nezískali žádnou volbu.

Tabulka 12 Sociometrická matice k otázce č. 9
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A					X		
B					X		
C				X			
D							
E							
F		X	X				
G					X		
Počet obdržných voleb p	0	1	1	1	3	0	0
Sociometrický status S	0.00	0.06	0.06	0.06	0.17	0.00	0.00

Ze sociogramu lze vyčíst, že s počtem získaných voleb tři, lze považovat za člena, který nejvíce dovede prosadit zájmy skupiny muže E. Sám muž E však žádnou volbu neučinil.

Nikým volení nebyli muži F a G a žena A, u kterých lze usuzovat, že stojí na okraji skupiny a nemají velký vliv. Žena D ve skupině nikoho nepovažuje za toho, kdo nejvíce dovede prosadit zájmy skupiny.

Obrázek 12 Terčový sociogram k otázce č. 9
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

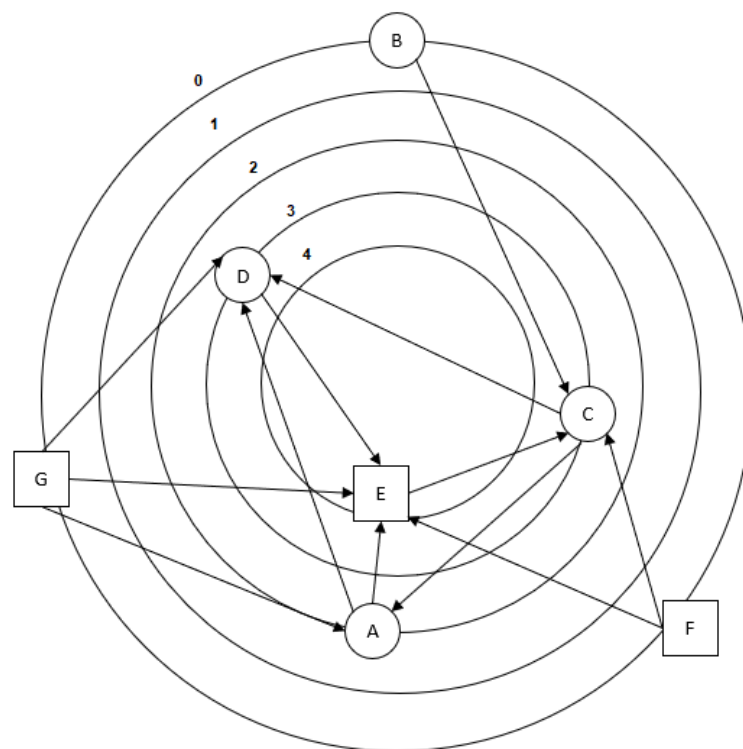
Otázka 10: Nejpracovitější ve skupině je..

Ze sociometrické matice je patrné, že nejvyšší sociometrický status získal jedinec E. Sestupně pak jedinci C a D a následující jedinec A. Žádnou volbu nezískali B, F a G.

Tabulka 13 Sociometrická matice k otázce č. 10
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A				X	X		
B			X				
C	X			X			
D					X		
E			X				
F			X		X		
G	X			X	X		
Počet obdržných voleb p	2	0	3	3	4	0	0
Sociometrický status S	0.11	0.00	0.17	0.17	0.22	0.00	0.00

Celkem čtyři volby získal muž E, který sám volil za nejpracovitějšího člena ženu C. Zajímavý je fakt, že muž G volil tři členy skupiny, ale nikdo ho nevolil nazpět. Muž F volil dva členy skupiny a nikdo ho nevolil nazpět a žena B udělala jednu volbu a nikdo ji nevolil nazpět.

Obrázek 13 Terčový sociogram k otázce č. 10
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

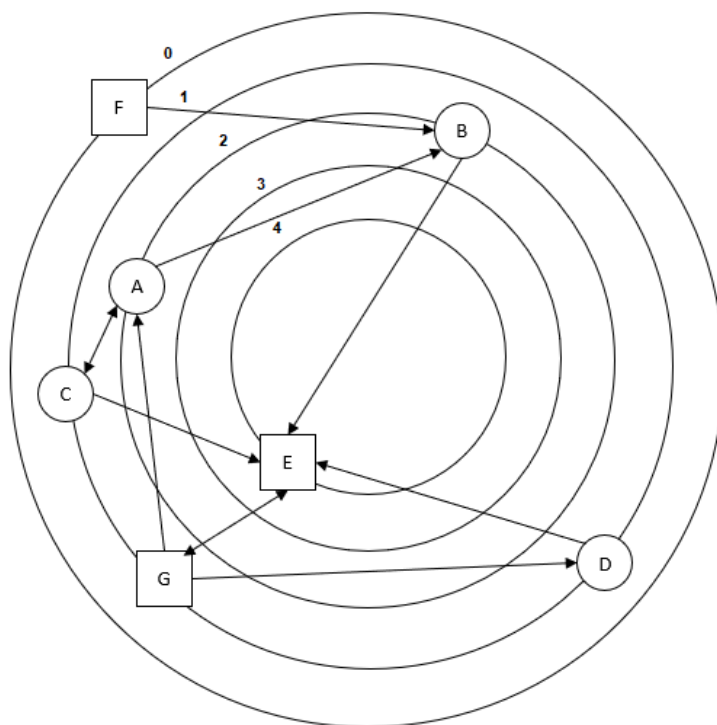
Otázka 11: Nejlepší nápady má...

Nejvyšší sociometrický status v rámci otázky 11 získal jedinec E. Oproti ostatním členům získal významně více voleb. Nejnižší sociometrický status má jedinec F.

Tabulka 14 Sociometrická matice k otázce č. 11
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A		X	X				
B					X		
C	X				X		
D					X		
E							X
F		X					
G	X			X	X		
Počet obdržných voleb p	2	2	1	1	4	0	1
Sociometrický status S	0.11	0.11	0.06	0.06	0.22	0.00	0.06

Ze sociogramu lze vyčíst, že nejvíce voleb získal muž E, kterého lze považovat za hvězdu skupiny, za jedince s nejlepšími nápady. Na okraji skupiny je muž F, který sice volil ženu B, ale nikdo ho nevolil. Navzájem se volili ženy C a A a muži G a E.

Obrázek 14 Terčový sociogram k otázce č. 11
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

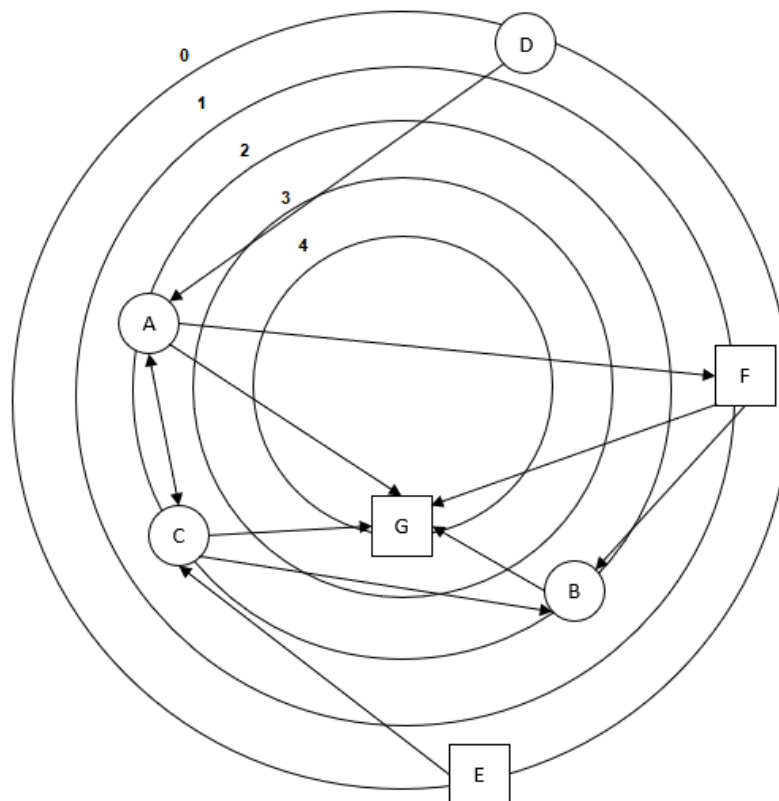
Otázka 12: Nikdy jsem neviděla, že by se hádal/a..

Nejvyšší sociometrický status získal jedinec G a naopak žádnou volbu neobdrželi jedinci D a E.

Tabulka 15 Sociometrická matice k otázce č. 12
(zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)

Volení →	A	B	C	D	E	F	G
Volící ↓							
A			X			X	X
B							X
C	X	X					X
D	X						
E			X				
F		X					X
G							
Počet obdržených voleb p	2	2	2	0	0	1	4
Sociometrický status S	0.11	0.11	0.11	0.00	0.00	0.06	0.22

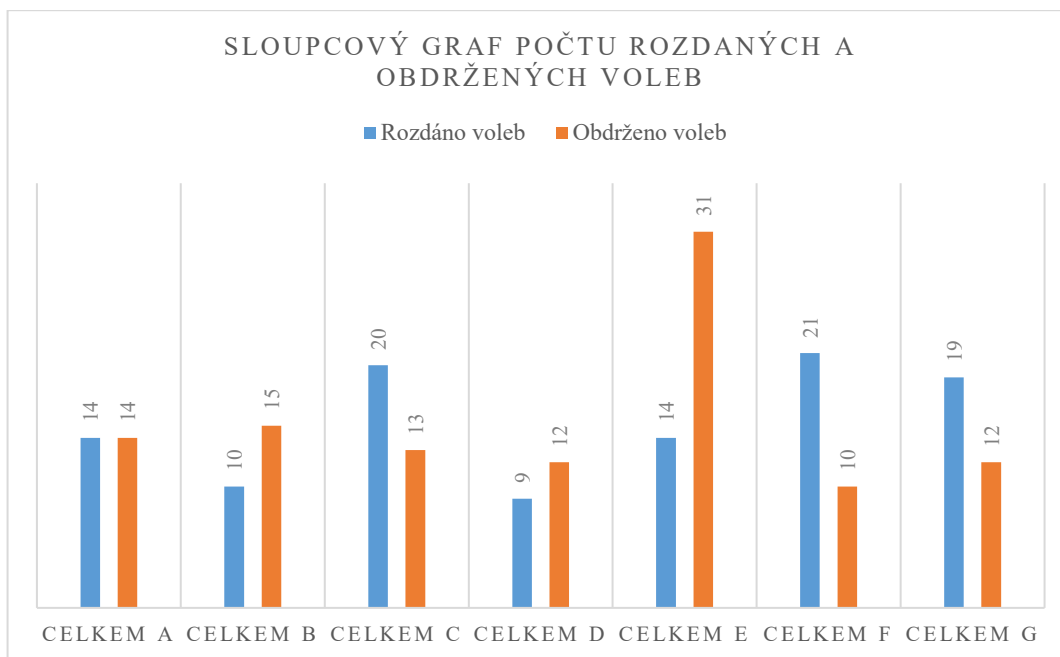
Ze sociogramu lze vyčíst, že členové skupiny považují muže G za toho, koho nikdy neviděli se hádat, lze tedy usuzovat, že je muž G nekonfliktní. Navzájem se neviděly hádat ženy C a A. Žádnou volbu neobdrželi muž E a žena D.

Obrázek 15 Terčový sociogram k otázce č. 12
(zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)

6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

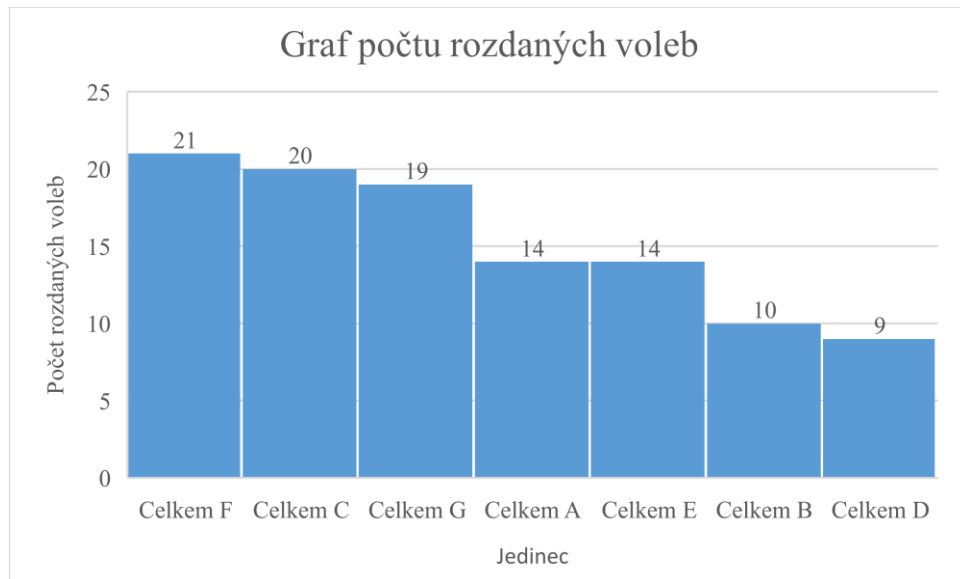
V rámci práce považujeme za podstatné vyhodnotit celková data získaná z dotazníku. Všechny již výše vypracované sociometrické matice jsme umístili na jeden list v programu Microsoft Excel, spočetli celkový počet rozdaných a obdržných voleb a zanesli jsme tato data do grafů níže.

Graf 2 Sloupcový graf počtů voleb (zdroj: vlastní zpracování)

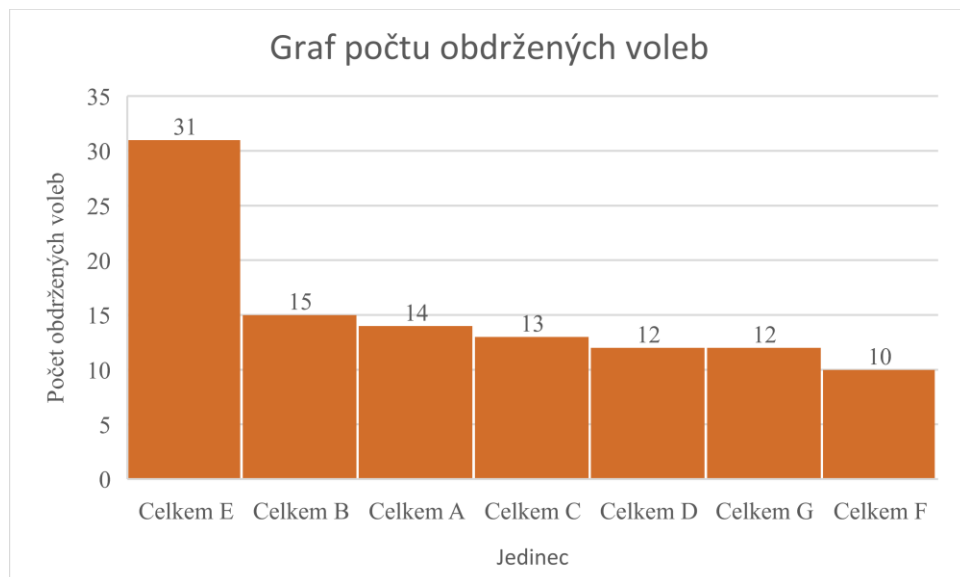
Sloupcový graf počtu voleb zobrazuje kolik voleb jednotliví členové skupiny rozdali a kolik voleb obdrželi.

Žena A rozdala a obdržela jako jediná ve skupině shodný počet voleb, 14. Žena B rozdala 10 voleb, obdržela 15 voleb. Žena C rozdala 20 voleb, obdržela 13 voleb. Žena D rozdala 9 voleb, obdržela 12 voleb. Muž E rozdal 14 voleb, obdržel 31 voleb. Muž F rozdal 21 voleb, obdržel 10 voleb. Muž G rozdal 19 voleb, obdržel 12 voleb. Celkový počet rozdaných a tím i obdržných voleb je 107.

Graf 3 Sloupcový graf počtu rozdaných voleb
(zdroj: vlastní zpracování)

Graf počtu rozdaných voleb zobrazuje sestupně počet rozdaných voleb. Nejvíce voleb rozdal muž F celkem s 21 volbami. Nejméně voleb rozdala žena D, 9 voleb.

Graf 4 Sloupcový graf počtu obdržení voleb
(zdroj: vlastní zpracování)

Graf počtu obdržení voleb zobrazuje sestupně počet obdržení voleb. Nejvíce voleb obdržel, s 31 volbami, muž E. Nejméně volený byl muž F, získal 10 voleb.

Jednotlivé volby členů skupiny byly interpretovány již výše v práci v rámci zpracování sociometrických matic a sociogramů, pokusíme se teď shrnout naše zjištění.

6.1 ŽENA A

Věk 24 let, 3 měsíce na pracovní pozici

Žena A obdržela celkem 14 voleb a z toho v jedné otázce získala nejvyšší sociometrický status. Jedná se o otázku číslo 3, členku A můžeme považovat za nejoblíbenějšího člena chození na obědy. Na okraji skupiny se vyskytla v otázkách 1 a 9, nikým nebyla volena jako člen, kterému někdo důvěřuje a za tu, která dovede prosadit zájmy skupiny. Zajímavý je fakt, že obdržela 2 volby v otázce 4, kdo by mě nikdy nepodrazil. Obdržela volby jako nejpracovitější člen skupiny, jako ta s nejlepšími nápady a ta, kterou ostatní nikdy neviděli se hádat. Byla však jednou volbou označena za člena, který se nikdy s nikým nebaví.

6.2 ŽENA B

Věk 21 let, 3 měsíce na pracovní pozici

Žena B obdržela celkem 15 voleb a z toho nejvyšší sociometrický status obdržela v otázce 1, jsou členové, kteří ji považují za tu, které nejvíce důvěřují. V negativním slova smyslu obdržela nejvyšší sociometrický status v otázce 6 a byla dvěma členy označena za tu, která se s nikým moc nebaví. Byla volena napříč množstvím otázek, jako například ta, za kterou by ostatní šli pro radu, s kým by nejradši šli na oběd. Byla volena za tu, která nejvíce dovede prosadit zájmy skupiny i za tu, kterou ostatní nikdy neviděli se hádat. Někteří členové ji považují za bavičku s nejlepšími nápady.

6.3 ŽENA C

Věk 22 let, 3 měsíce na pracovní pozici

Žena C obdržela celkem 13 voleb a z toho nejvyšší sociometrický status obdržela v otázce 4, byla tak ostatními označena za tu, která by je nikdy nepodrazila. Zajímavý je fakt, že nikým však nebyla volena v otázce 1. Nikdo ji nepovažuje za tu, komu nejvíce důvěřuje. Nikdo si ženu C nevybral jako tu, se kterou nejraději chodí na obědy. Jednou volbou byla označena za tu, která nejvíce dovede prosadit svoje názory a stejně tak prosadit zájmy skupiny. Získala volby v otázce kdo je nepracovitější ve skupině. Dále byla volena jako ta, kterou ostatní neviděli se hádat.

6.4 ŽENA D

Věk 23 let, 10 měsíců na pracovní pozici

Žena D obdržela 12 voleb a z toho nejvyšší sociometrický status obdržela v otázce 1, jsou členové, kteří ji považují za tu, které nejvíce důvěřují. Získala volbu v otázce 9, kdo nejvíce dovede prosadit zájmy skupiny. Získala 3 volby v otázce 10, kdo je nejpracovitější ve skupině. Zajímavý je fakt, že žena D rozdala ze všech členů ve skupině nejméně voleb a to 9. A zároveň, pokud volila, volila vždy muže E a nikoho jiného.

6.5 MUŽ E

Věk 27 let, 36 měsíců na pracovní pozici

Muž E obdržel ze všech členů skupiny nejvíce voleb a to 31 voleb. Nejvyšší sociometrický status obdržel v následujících otázkách: 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10 a 11.

Jsou jedinci, pro které je to člověk, kterému nejvíce důvěřují. Zároveň je to člen, ke kterému by šla většina skupiny pro radu. Je považován za nejpracovitějšího člověka ve skupině. Skupina ho jednoznačně označila za toho, kdo nejvíce dovede prosadit svoje názory, ale už ne tak jednoznačně za toho, kdo dovede prosadit zájmy skupiny. V kontrastu s tím v otázce koho ostatní nikdy neviděli se hádat, nezískal spolu s ženou D žádný hlas. Byl označen za největšího baviče a nejoblíbenějšího člověka s nejlepšími nápady ve skupině.

6.6 MUŽ F

Věk 22 let, 3 měsíce na pracovní pozici

Muž F obdržel ze všech členů ve skupině nejméně voleb a to 10. Nejvyšší sociometrický status obdržel v otázce 1, jsou členové, kteří ho považují za toho, kterému nejvíce důvěřují. V otázce 2 není nikým považován za toho, ke komu by ostatní šli pro radu, sám však v rámci této otázky rozdál nejvíce voleb, to jest 3. Ostatními byl volen za toho, kdo by je nikdy nepodrazil i za nejoblíbenějšího člena ve skupině. Jsou členové, kteří ho považují za toho, s kým nejraději chodí na obědy. Byl volen za toho, koho ostatní neviděli se hádat i za baviče. Zároveň však nebyl nikým volen jako člověk, který nejvíce dovede prosadit svoje názory nebo zájmy skupiny.

6.7 MUŽ G

Věk 21 let, 3 měsíce na pracovní pozici

Muž G obdržel 12 voleb. Zajímavý je fakt, že 6 těchto obdržených voleb bylo od člena F. Nejvyšší sociometrický status získal v otázce 12, ostatní ho nikdy neviděli se hádat. Mimo otázku nekonfliktnosti muže G volila žena C v otázce, kdo by ji nikdy nepodrazil. Muž E ho označil svou volbou za baviče ve skupině a toho s nejlepšími nápady.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Smyslem práce bylo analyzovat pracovní skupinu s cílem identifikovat dva extrémny, které by se v pracovní skupině mohly vyskytovat. Jako výzkumnou metodu jsme zvolili sociometrický dotazník, kdy jsme pro každou položenou otázku vypracovali nejdříve sociometrickou matici a posléze sociogram.

Jak jsme v teoretické části krátce nastínili, Petrusek (1969) považuje sociometrickou matici za základ při zpracování dat ze sociometrického dotazníku, což se nám potvrdilo. Byť v názvu práce stojí analýza pracovní skupiny pomocí sociogramu, bez zpracování sociometrické matice, by bylo v podstatě nemožné zpracovat terčový sociogram, a proto je v práci u každé otázky zahrnuta. Její nepostradatelnost dokládá fakt, že při tvorbě sociogramů i interpretaci výsledných dat, jsme vycházeli současně jak z vypracovaných sociometrických matic, tak sociogramů.

V práci jsme nejdříve interpretovali získaná data zvlášť, u každé matice a sociogramu, a posléze jsme se pokusili shrnout naše zjištění.

Při interpretaci jsme však stále měli na paměti naše prvotní cíle a položené výzkumné otázky. Troufáme si tvrdit, že na první výzkumnou otázku bylo odpovězeno přesně a jasně.

Už napříč dílčím zpracováním otázek se muž E jevil jako velmi výrazný člen. Shrnutí pouze potvrdilo naše dílčí zjištění. Za neformálního vůdce skupiny na základě analýzy považujeme muže E.

Naše zjištění jsme komunikovali vedoucímu skupiny, který muže E sám vnímá jako **neformálního vůdce**, a to nejen díky jeho znalostem a zkušenostem. Vedoucí podniká spolu s mužem E kroky takové, aby byl povýšen na vyšší pozici, **k vedení vlastní skupiny**. Jedním z těchto kroků je, že muž E povede samostatně třídní projekt, kde si vyzkouší vedení malého tříčlenného týmu. S tímto rozhodnutím souhlasíme a je to naše doporučení.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku pro nás jednoznačná nebyla. Uvažovali jsme dva muže, muže G a F. Zprvu jsme se spíše přiklíněli k jedinci F, i proto, že rozdíl mezi počtem rozdaných a získaných voleb byl nejvyšší a zároveň, získal nejnižší počet voleb.

Konzultovali jsme proto naše zjištění s vedoucím skupiny a došli jsme k závěru, že nejvíce **na okraji skupiny je muž G**. Je zřejmé, že sám rozdával poměrně vysoké množství voleb napříč skupinou, avšak polovinu všech obdržovaných voleb získal od jediného člena skupiny,

muže F. Doporučili jsme proto vedoucímu skupiny, aby si pro začátek nastavil pravidelné **mítingy jeden na jednoho** s cílem věnovat se individuálně jedinci G.

V rámci této kapitoly jsme odpověděli na položené výzkumné otázky a naplnili cíl práce. Rádi bychom však v závěru práce také zmínili rezervy, které v naší práci sami vnímáme.

Zpětně vnímáme jako nedostatek, že jsme otázky v dotazníku nerozdělili podle konkrétních požadavků – tedy například na sociální část, část týkající se práce. Výsledná data by se jednodušeji vyhodnocovala.

Vnímáme také, že práce by mohla být posunuta na vyšší úroveň, pokud bychom udělali retest, tedy znovu testování té samé skupiny a sledovali, zda jsou data totožná a pokud ne, tak proč. Bylo by také zajímavé doplnit dotazník o žádost zdůvodnění výběru, nebo případně rozhovory s členy skupiny.

Necht' je tato otázka námětem k další práci, či jen zamyšlení, jak by se změnil vztahy ve skupině, pokud by v ní nebyl muž E?

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAHBOUH, Radvan, 2011. *Sociomapování týmů*. Praha: Qed group. ISBN 978-80-86149-73-8.

BEDNÁŘ, Vojtěch, 2013. *Sociální vztahy v organizaci a jejich management*. Online. Psyché (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-8640-7. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-vztahy-v-organizaci-a-jejich-management-1702304/#>. [cit. 2024-03-09].

CHRÁSKA, Miroslav a KOČVAROVÁ, Ilona, 2015. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7454-553-5.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Online. 2., aktualizované vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-271-9225-0. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/metody-pedagogickeho-vyzkumu-1725135/#>. [cit. 2024-02-26].

CRISP, Richard J. a TURNER, Rhiannon N., 2020. *Essential social psychology*. 4th edition. London: SAGE. ISBN 978-1-5264-0262-2.

HAYES, Nicky, 2005. *Psychologie týmové práce: strategie efektivního vedení týmů*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8983-6.

HAYES, Nicky, 2021. *Základy sociální psychologie*. Osmé vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0442-8.

HUANG, Weidong; HONG, Seok-Hee a EADES, Peter, 2006. Layout Effects on Sociogram Perception. In: HEALY, Patrick a NIKOLOV, Nikola (ed.). *Graph Drawing. GD 2005*. Lecture Notes in Computer Science, vol. 3843. Springer Berlin Heidelberg, s. 262-273. ISBN 978-3-540-31425-7. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/11618058_24.

KOŤA, Jaroslav; TRPIŠOVSKÁ, Dobromila a VACÍNOVÁ, Marie, 2013. *Sociální psychologie: vybrané kapitoly*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-029-7.

KOŤA, Jaroslav, 2018. *Sociální psychologie – úvod do studia. Příspěvky k porozumění mezilidským vztahům*. Online. 4 opravené vydání. Praha: FF UK. Dostupné z: https://kped.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/168/2020/12/opora_socialni_psychologie_2018.pdf. [cit. 2023-11-17].

LUKÁŠOVÁ, Růžena, b.r. *Pracovní skupina a její zákonitosti*. Online. Brno: MUNI. Dostupné

z: [https://is.muni.cz/el/1456/podzim2008/PVOCH/um/Pracovni skupina a její zakonitost i studijni text.pdf](https://is.muni.cz/el/1456/podzim2008/PVOCH/um/Pracovni_skupina_a_jeji_zakonitost_i_studijni_text.pdf). [cit. 2023-11-17].

MUSIL, Jiří V., 2003. *Sociometrie v psychologické kognici: nástroj sociální kompetence učitele*. Olomouc: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého. ISBN 80-238-8935-4.

MYERS, David G., 2016. *Sociální psychologie*. Brno: Edika. ISBN 978-80-266-0871-4.

NAKONEČNÝ, Milan, 2020. *Sociální psychologie*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton. ISBN 978-807-5538-420.

NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara; LOFTUS, Geoffrey a WAGENAAR, Willem Albert, 2012. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0083-3.

NOVOTNÁ, Eliška, 2010. *Sociologie sociálních skupin*. Online. Sociologie (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2957-2. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/sociologie-socialnich-skupin-1781946/#>. [cit. 2024-04-06].

PETRUSEK, Miloslav, 1969. *Sociometrie: teorie, metoda, techniky*. Sociologická knihnice. Praha: Svoboda.

SLAMĚNÍK, Ivan; VÝROST, Jozef a SOLLÁROVÁ, Eva, 2019. *Sociální psychologie Teorie, metody, aplikace*. Online. Grada. ISBN 978-80-247-5775-9. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-psychologie-1517825/#>. [cit. 2023-11-18].

SUTTON, Robbie a DOUGLAS, Karen, 2013. *Social psychology*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-230-21803-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č. Číslo

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Individuální sociogram (Zdroj: Chráska, 2016, s. 208)	24
Obrázek 2 Kruhový sociogram (Zdroj: Chráska, 2016, s. 208).....	24
Obrázek 3 Terčový sociogram pouze kladných voleb (Zdroj: Chráska, 2016, s. 210)	25
Obrázek 4 Terčový sociogram k otázce č. 1 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	34
Obrázek 5 Terčový sociogram k otázce č. 2 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	36
Obrázek 6 Terčový sociogram k otázce č. 3 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	38
Obrázek 7 Terčový sociogram k otázce č. 4 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	40
Obrázek 8 Terčový sociogram k otázce č. 5 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	42
Obrázek 9 Terčový sociogram k otázce č. 6 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	44
Obrázek 10 Terčový sociogram k otázce č. 7 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	46
Obrázek 11 Terčový sociogram k otázce č. 8 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	48
Obrázek 12 Terčový sociogram k otázce č. 9 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	50
Obrázek 13 Terčový sociogram k otázce č. 10 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	52
Obrázek 14 Terčový sociogram k otázce č. 11 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	54
Obrázek 15 Terčový sociogram k otázce č. 12 (zdroj: vlastní zpracování dle Chráska, 2016)	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Osnova sociometrického dotazníku (Zpracováno dle: Musil, 2003, s. 106)	21
Tabulka 2 L-J sociometrická matice (Zpracováno dle: Musil, 2003).....	23
Tabulka 3 Neuspořádaná sociometrická matice (Zpracováno dle: Chráska, Kočvarová, 2015)	23
Tabulka 4 Sociometrická matice k otázce č. 1 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	33
Tabulka 5 Sociometrická matice k otázce č. 2 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	35
Tabulka 6 Sociometrická matice k otázce č. 3 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	37
Tabulka 7 Sociometrická matice k otázce č. 4 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	39
Tabulka 8 Sociometrická matice k otázce č. 5 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	41
Tabulka 9 Sociometrická matice k otázce č. 6 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	43
Tabulka 10 Sociometrická matice k otázce č. 7 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	45
Tabulka 11 Sociometrická matice k otázce č. 8 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	47
Tabulka 12 Sociometrická matice k otázce č. 9 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	49
Tabulka 13 Sociometrická matice k otázce č. 10 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	51
Tabulka 14 Sociometrická matice k otázce č. 11 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	53
Tabulka 15 Sociometrická matice k otázce č. 12 (zdroj: vlastní zpracování dle Musil, 2003)	55

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Graf skupiny: pohlaví, věk a počet odpracovaných měsíců (zdroj: vlastní zpracování)	32
Graf 2 Sloupcový graf počtů voleb (zdroj: vlastní zpracování).....	57
Graf 3 Sloupcový graf počtu rozdaných voleb (zdroj: vlastní zpracování).....	58
Graf 4 Sloupcový graf počtu obdržných voleb (zdroj: vlastní zpracování).....	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Sociometrický dotazník

PŘÍLOHA P I: SOCIOMETRICKÝ DOTAZNÍK

1. Jméno *
2. Věk *
3. Jak dlouho tu pracuješ *
4. 1. Nejvíce důvěřuji.. *
5. 2. Pro radu bych šel/šla.. *
6. 3. Na obědy nejraději chodím s.. *
7. 4. Nikdy by mě nepodrazil/a.. *
8. 5. Nejvíce dovede prosadit svoje názory.. *
9. 6. Moc se s nikým nebaví.. *
10. 7. Bavič ve skupině je.. *
11. 8. Nejoblíbenější člověk ve skupině je.. *
12. 9. Nejvíce dovede prosadit zájmy skupiny ... *
13. 10. Nejpracovitější ve skupině je.. *
14. 11. Nejlepší nápady má.. *
15. 12. Nikdy jsem neviděla, že by se hádal/a.. *